

~~1472~~
t. 973
A 1478.

Wanaaegsed

Suhtumised
maa ja mere peal.

Noorele ja wanale armsaks ajawiiteks.

Kirjapannus
Karl Kingisepp.

Kuresaares, 1886.

Trükitud „Kuresaare Nädalilehe“ kirjadega.

Wanaaegsed

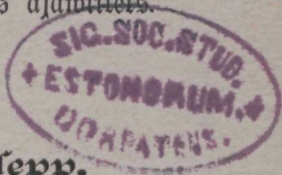
juhtumised

maa ja mere peal.

Noorele ja wanale armsaks ajamiitoks.

Kirjapannud

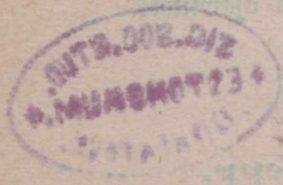
Karl Kingissepp.

Kuresaare, 1886.

Trükitud „Kuresaare Nädalilehe“ kirjadega.

Дозволено цензурою.
Дерптъ, 10-го Октября 1885.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

33645

I.

Ühe laewa kapteni elufäik mere peal.

Aastal 1425 purjutas üks Hispania maa laewa mees omalt maalt wälja ja tahtis Ahwrika maale kulda otsima minna. Kui ta mittu päewa hea tuulega purjutanud oli, tõusis ühel öösel äkkitselt nii hirmus kange torm ja kõue ilm et wälja näitas, nagu oleks taewas laama tules seisnud ja laew hüppas ühe laene otjast teise ja sai tuulest niisuguse kiirusega edasi aetud, kui oleks ta üks ehmes ja laewa mehed ei saanud wiimati arugi, kuhu nemad tormist aetud olid. Wiimaks jäi see hirmus torm ometi soiku, aga pilkase pimeduse seest, kaugelest mere pealt oliwad wäga palju märatumaid tule sambaid näha ja hirmsad kolinad oli seal poolt kuulda ja nende laew sai ikka kiirest jenna poole aetud. Kui nemad weel ühe pennikoorma kaugeusel sealst kohast eemal oliwad, kuulsiwad nemad ühte nii hirmust häelt, nenda et kõik meri wabises ja

tule sambad kustusiwad kõik ära; nüüd oli nii pikkane pimedus, et sõrme suhu pista ei näinud ja laew läks ikka oma teed edasi. Laewa mehed ei teadnud enam, kuhu nemad saawad, seepärast andsivad nemad endid ja oma laewa Sumala hoole alla ja läksid ise alla laewa ruumi ja heitsid endid kõik pikkali maha, kus nemad oma elu otja tulema ootsid. Kui wiimaks päikene üles tõusis, ärkas ka jälle uus lootus meeste südames ja nemad mõtsid nõuiks omale maale tagasi purjutada, kui nemad aga poole aastad purjutanud olid, ei leidnud nemad oma tee peal muud kui palju saarekessi, kellede peal kõige paremad puuwilja kaswis ja seda tarwitasid nemad omale toiduseks. Nenda käisid nad mittu saart läbi ja otsisid, kas kusagil inimesi pidi olema, ei leidnud aga mitte kedagi. Kui nad nüüd sedawiisi seitse aastad olid purjutanud ja mittu häda ja ahastust tunda saanud oliwad ja mittu korda omale surma soowinud oliwad, jõudsid nad ühel õhtul ühe saare juure, kelle randas imelikud loomad istusid. Nende loomadel oliwad koera pead, neli künni kümme sarwe, tagumine pool oli elaja nägu ja kaks jalga oli neil all. Räed olid neil kui karu käppad ja nad tegid väga hullu häelt. Saare peal nähti üks ümar-gune kõrge mägi olewad, mis kangeft suitses ja

hirmsa häälega mürises. Laewa mehed ei tahtnud wasto ööd seal saare alt ära minna waid wõtsid nõuks sinna jääda, et homiku wara maale minna ja waata, kas seal saare peal ka inimesi olema pidi. Kui öö kätte jõudis, seadsid nemad ennast magama ja mõned, kes walwama pidid, läksid wett mööda saare peale. Rest öö aega kuulti saare pealt kõige sugusi hirmsaid häälest, selle järele hakkas nende laew kui nurr ümber kruima. Kui tükk aega nenda oli keerutanud, siis jäi kõik jälle waikeks, aga äkki tõusis saare pealt kõige sugu wilede, sarwede, kannelde ja pasunate häelt, mis nii wali oli, et meri üsna wärises, selle järel tõusis kange koerde hulumine ja hirmus kärin, otsegu oleks sada tuhat meest sõtta jooksmas. Kui tükk aega nenda oli mööda läinud, siis kuulti kaks inimest rääkivad :

„Oh meie wiletsad. Jumalat põlgasime maa peal ära ja elasime kõige suguses hirmsas rõwimises ja pattu elus ; nüüd saab meid hirmsas walus piinatud ja waewatud, mis kasu meil nüüd sest on, et oleme maa peal elanud ; meie tee on meid siia toonud, siin on selle tee ots ! Oh häda, oh häda !“ kiskendasiwad nemad meelt äräheitwa häälega, senni kurni nende hääl ära waikeks.

Ja laewa mehed said rõõmsaks, et nemad ühe nenda kaua aea kohta jälle inimeste häelt kuulda said. Nemad arvasid, et selle saare peal tõesti inimesi leida on ja tahtsid homiku walges maale minna ja järele kuulata, mis maa see siis õieti peaks olema.

Homikul, kui koidu kuma taewast punetama hakkas tõusid mehed maast ülese ja nägid, et see maa tükkis ärakõrwenud punane oli; nemad lasid paadid merese ja kaksteistkümmend madrust läksid kapteniga maale. Kapten, kes kõik keeled mõistis, tahtis, kui tema inimesi leiaks neilt järele küsida, mis maa see olema pidi. Kui nad nüüd maale said, läksid nemad sinna mäe poole. Mäe juure saades kuulsiwad nemad sügawast mäe jala seest hirmsad hulumist, kisen-damist, wandumist ja abi hüidmist. Kui nemad teine pool mäge läksid, nägid nemad seal ühe kõrge ja laia wärawa, see seisus pärani lahti ja üks suur lai tee läks sealt sisse. Mehed astusid wärawast sisse ja läksid ühte pikka teed mööda otse edasi. Selle tee ääres seiswad seinad oliwad kõik werega ärarikkutud ja mustad. Kui nad nüüd ühe tükki maad edasi käinud oliwad, läksid nad ühest uksest läbi ühte suurde tупpa. Ruus suurt akna auku oliwad selle toa seinde sisse raiutud, aga ilma raamita ja klaasita. Sealt

toast ei läinud kuhugi poole enam uft edasi. Mehed ronifwad üles akna aukude juurde ja waatafiwad sealt alla, aga see mis nemad seal all nägid oli hirmuline. Määratu sügawuses, kellel otfa ei näitnud olemad oli tule leegid näha ja wulimine kuulda.

Madruſed ronifid akkende pealt jälle maha ja tahtſid jälle tulnud teed tagaſi minema hakata, aga — üks oli lukkus. Kõik nende waem ja katsumifed ſeda lahti teha olid ilmaaſjata. Kapteni kirumife ja wandumife peale tõugati teine poolt toa ſeina ſeeſt ukſe ſuurune tükk müiri wälja ja tuba aſtus üks — koerapeaga ſarwiline mees. Oma pikka lõwi ſabaga wehkledes läks tema ſealt ſammast auguſt jälle tagaſi, tõi ühe rojase libe kivi tuppa ja ütles kapteniſe: „Iſtu ſiia peale weel wiimifſt korda ja mõtle oma elu päewad järele, ſeſt ſiit ſina enam ei peäſe. Meie walmiſtame ka ſulle ühe paiga, kus ſa wõid jäeda igaweſte.“ Muſt mees läks teife ſeina juure, tõukas ſealt niifama palju müiri ümber, läks ſelleſt auguſt ſiſſe ja kadus ſinna pimeduſe ſiſſe ära. Kui kapten omaſt ehmatuſeſt jälle nattuſe toibunud oli, käſkis ta ühte omaſt madruſteſt laewa peale tagaſi minna, ſealt temale tinti, paberid ja ſulgu tooma. Meifſt aukudeſt käis wäga tige hais

wälja ; sealt oli hoigamist, wingumist ja abi hüidmist kuulda.

Kui kapten nüid need nõutud asjad saanud oli, kirjutas tema paberi peale need read :

„Mind hukka läinud hinge

„Ei ole minul tinga,

„Mo süü eest tasuda.

„Ei aita mind mo raha,

„Ei mitte ka see wara,

„Mis ots'ma läksin ma ;

„Oh tulge inimesed !

„Oh tulge waewalised !

„Ja pangem tähele,

„Kui väga piinatakse

„Ja hirmsast waewatakse,

„Kes pattu teinud julgesti !“

Kui ta need sõnad kirjutanud oli, hakkas ta väga wärisema ja õhkas walju häelega :

Mind mäed finni katke,

Ja mättad alla matke !

Su suu sääl kiskendab !

Õnnis, kes seda teab,

Ja omas meeles peab

Ja aegsast meelt parandab.

Kapten andis nüid see kirjutatud kirja madruste kätte ja palus seda, kui nad peaksid ühekorra koju jõudma, omakste kätte muretsema. Seal tuli üks must mees müüri tagand wälja, astus kapteni ette ja lõi temale raud kääriga ihu sisse, tõmbas hulga liha wälja ja kadus

sellega teise auku jälle ära. Nenda tulid neid palju üksteise järke ja raapisid kõik liha tema kontide pealt ära; wiimaks tuli surm ise oma wikatiga ja löi sellega kapteni südamese. Kapten wingerdas kui uis walu pärast. Wiimaks tuli üks must mees ja wiis ka tema kontid ära. Madrused kogusid wiimaks ometi julgust ja küfifid, miks nende kapteniga nenda saab tehtud? Must mees kostis:

„Teie olete seda jamma wäert, aga see kord pääsete weel, sest teie tund ei ole weel mitte tulnud.“

Nüüd läksid madrused laewa peale tagasi, peastfid laewa lahti ja purjutasid kabe kordse jõuuga sest koledast kohast ära suure mere peale. Kui mittu kuud olid purjutanud, juhtus, et nemad ühte kohta tulid, kus nende laewa mastid taewa külge kinni hakkasid ja enam edasi ei saanud. Nemad pöörfid oma laewa ümber ja sõitfiwad kaks terwed aastad, ilma, et oma kodumaa randa näha olekfiwad saanud. Ühel õhtul, kui juba pimedus mere pinda kattis, nägid nemad eemalt ühe tule. Kui nemad selle ligemale jõudfid, nägid nemad oma suureks rõemuks, et see üks laewa sadam oli, kus üks laew põlema hakkanud oli. Sadamase saades nägid nemad, et see nende oma sadam oli. Maale saades

andsid nad oma kodumaa pinnale suure rõemu pärast juud. Nüüd läksid nemad omaksid ülese otjima. Mitmel olivad selle aea sees naesed, teisel lapsed surnud. Teisel päewal läksiwad nemad kiriku õppetaja juure, andsid oma kapteni kirja tema kätte ja rääkisid, kudas temaga lugu olnud oli. Kiriku õppetaja kutsus kapteni proua oma juure ja andis temale tema mehest kirjutatud kirja kätte. Kui proua kirja läbi oli lugenud ja kuulda oli saanud, siis nõrkas tema ära. Kui ta nüüd jälle toibuma hakkas, palus tema kiriku õppetajat oma mehe hinge eest palwet teha, et tema sealt põrgu hauast ärapeaseks. Õppetaja aga seletas temale ära, et see ilmaasjata olema saab.

Madrused wõtsid nõuiks meelt parandada ja mitte ial enam mere peale minna, waid kodu wäiksel wiisil oma tööd teha ja ennast ja oma ligimest aidata, isamaad ja rahwast armastada ja et lugu nenda olnud, siis tahan ka mina oma juttu lõppetada.

II.

Ühe linna mehe elu käik ja laewamehe juhtumised.

Beikeses Ujias, Lautikea linnas elas ükskord üks Jumala kartlik mees oma naese ja kahe

lapsega. Nemad elasivad päewast päewa ja toitsid ennast auufaste oma kätte waewast. Üksford läks mees Smirna linna tööd otsima, eesis aga tee pealt ära. Wiimaks tulid temale suured kõrbed ja põlised metsad ette ja ford korralt läks ikka koledemaks, kunni tema wiimaks ühte niisuguse kohta juhtus, kus üks pime org oli. Seal paksus padrikus leidis tema ühe teeraja, mida kaudu ta kunni ühe koopa juure jõudis. Selle koopa sisse astudes kuulis tema kaugel enese ees haletad kisedamist ja edasi saades, nägi tema wäga juure kõrge tule enese ees. See tuli oli pime ja sinine. Wäga suur hamaste kiristamine oli sealt tule sees kuulda. Kui mees seda tükki aega pealt waatanud oli, nägi tema, et kurja waimu inglitest ikka weel hingest juure kantud saiwad. Wiimaks lõppis mehe kannatus otsa ja ta hüidis walju häelega: „Mina olen see kohtumõistja!“ Seda kuuldes põgenesid kõik kurjad waimud ära, tuli kustus ära ja kõik hinged jooksid wälja. Mees tuli nüüd ka sealt koopast wälja ja hakkas ühte kitsast teerada kaudu üles mäe otsa minema. Kui ta keske mäe saanud oli, tuli temale üks nelja peaga ja kahe jalaga kass wastu, mis hullu häelega karjus: „Waaru, waaru, waaru, till, lill, till, lill, waaru, till, lill. Nenda läks

ta wanast mehest mööda. Kui mees nüüd mäe otsa jõudnud oli, nägi ta sealt, et õhtu poolt meri ära paistis. Ta hakkas ruttu senna poole minema, sest ta mõtles, et seal ehk inimesi olema saab, kes temale öelda võivad, kus kohas tema linn on. Kui ta kolm päeva ja ööd käinud, sai ta viimaks puru väsinud mere äärde, kus tema koha pikkali maha heitis ja magama uinus. Kui ta üles ärkas, leidis ta ennast ühe Portugali maa laewa pealt, sest selle laewa mehed, kes Liibanoni metsast violetti värwi puid ostmas olid käinud, olid senna kohta piatama jäenud ja maale vaatma läinud, kas ehk ka siin niisugusid puid kasvavad. Maale saadas leidnud nemad mehe maast magamast ja mõtteldes, et üks laew seal kohal randa läinud on ja üks mees laenetest maale aetud on, wõtsiwad nad see oma laewa peale kaasa, sest et nendel laewa peal abi tarwis oli. Kui ta nüüd homiku üles ärkas, rääkis ta neile oma lugu üles ja jäi ka nende juure laewa peale. Kui nemad Kibraltari mere kitsusest läbi saanud olid, said nad ühte Hispania linna. Kui nad seal oma laewa tühjendanud olid, reisisid nad õhto poole Ahwrika maale. Ahwrika saades, said nemad ühest kohast pärli kivi ja edasi reisides, tõusis ühel homikul päikene üles, aga tükkis isemoodi, kui see enne

iga homiku sündis. Ta oli weri punane ja mitmed karwa rattad olid päikese ümber, ja peale selle nähti edela poolt taewas punase wase karwa olewad. Kella kümne ajal tõusis häkkitselt nii hirmus kange maru, mis laened mäe kõrgusele ajas, mustad pilwed tõusid hirmsa müristamisega üles ja wälk käis alati, nõnda et taewas üsna laama tules olema nähti. Laew hüppas ühe laene otsast teise, laewa mehed läksid kõik alla laewa ruumi ja ootsid oma surma. Äkkitselt tundsid nemad, et laew nagu nool edasi lendas ja nad tõusid üles ja läksid waatma, mis põhjus sessel olema pidi. Aga mis nägid nemad! Otsatu kõigest jõest, pilwe kõrguse laenete wahel sai nende laew ütle mata kiirusega edasi aetud. Laewa meeste hirm oli otsata. Kui nemad sel kombel paar tuhat wersta edasi aetud oliwad, nägid nemad suure hirmuga oma ees jõe otja, ühe hirmsa kuristikku. Ümber selle kuristikku oliwad suured kiwi kaljud. Nemad katsusid kõigest jõust oma laewa jooksu seest wälja kiwide warju tüürida, sest üks kiwi oli seal weerend werst pitk. Kui nad suure waewaga senna warju jõudnud oliwad, ronisid nemad kiwi peale ja wedasid oma järele ka ahelaid ja trossi üles ja sidusid nendega oma laewa kinni. Toidust oli neil laewa peal küll aga päesemine näis nendele wõimatu olewad.

Kivi otjast nägid nemad, kuidas hirmus mere kurf wett alla neelis ja wabel hirmsa müraga wastu taewast purtskas.

Kui nemad kaks nädalid nenda kivi peal olnud oliwad, hakkasid nemad oma laewa sealt ärakatsuma sõuda, sest meri oli jälle waga ja jõe jooks ka waitsem. Nad tüürisid kivi warju mööda sealt jõe kurgust suure mere peale oma laewa wälja ja nenda pääsid nemad sealt hirmsast kohast ära. Nad purjutasid nüüd homiku poole ja kui nad mittu päewa sõitnud oliwad, heitsid nemad loodi wette ja leitsid, et siin kohas kolm tuhat silda wett oli. Kui nad mittu nädalid purjutanud olid, tundsid nad ära, et nad Ahwrika randas olid, lõuna pool maa wüüd ehk ekwaatori. Nad läksid maale, töid sealt omale ühe masti puu, panid laewale uue masti ja purjutasid lõuna poole edasi. Kui nad Kaphorni ümbert läbi purjutanud olid, pöörasid nemad põhja poole ja said wiimaks mitme kümne päewa purjutamise järele Libea merele, Siiboria linna. Säel müüsid nad need pärli kivid ära. Wana mees jäi sinna linna aga elama, kus tema mittu paganad risti usku pööras, nõnda et need teda tema wana ea sees toitsid ja katsid. — Laewa mehed sõitsid aga säelt homiku poole, kus nemad tee peal palju saarekeste juurde tuliwad. Need

saared nägid kui paradiisi aead wälja, sest nende peal kaswasiwad palju marja ja leima puid ja mitmesugused ilusad laulu linnud oliwad seal leida. Selle saare peal wiitsiwad nemad ühe nädala aega, mille aja sees nad kõige paremad toidust omale korjasiwad ja sõitsid siis jälle edasi. Ühe nädala pärast said nad ühe väga ilusa koralli saare juurde. See saar oli rõuga moodi ümargune ja kõrged palmipuud kaswasiwad tema peal. Ka teisi marja puid ja ka Mahagoni puid oli seal leida. Mõned laewa mehed wõtsiwad nõuiks senna elama jääda, aga suurem hulk ei olnud sellega rahul, waid tahtsiwad edasi sõita ja nad purjutasid edasi. Ühe kuu pärast said nemad jälle ühe saare juure, kus peale nad minna tahtsiwad et järele waadata, kas ehk ka inimesi siin leida on. Wiisteistkümmend madrust ja kaptän läksid maale, teised jäid laewa peale wahiks.

Kui nad saare peale saanud oliwad, leidsid nemad mere äärest inimeste jälgi, aga inimesi nemad ise ei näinud. Edasi minnes, tulid nemad ühe mäe juure, kus üks koobas oli. Selle koopa seinad oliwad wanaduse pärast ära sammeldanud, ka mõne ära näritud pea luu leidsiwad nad maast ja koopa suu eest tükk maad eemal oli juur tulease näha, kus ümber väga

palju kontisi leida oli, kust näha võis, et siin inimesi tappetud ja söödud oli, ja et siin saare peal inimese liha sööjad inimesed elama pidid. Üks kitsas teerada läks tule aseme kohast lõuna poole. Seda teerada edasi minnes tulivad laewamehed ühe eba jumala kuju juurde, mis kivist väljaraiutud ja väga sammeldanud oli. Selle kuju ees seisis üks kivist altar, mis paksu werega kaetud oli. Altari kõrvas seisis üks suur kondi ware. Rapten käskis seda kuju ärapurustada. Kui madrused seda käsku täitma pidivad, kõlas häkkitselt teine pool mäge ühe naeste rahwa hale appi hüidmise hääl. Rapten ja madrused ruttasid teine poole mäge ja nägid seal orgus ühe hirmsa pildi. Palju metsinimesi istusiwad ühe tuleaseme ümber ja ootsid oma praadi, mida üks tules küptetas. — See praad oli üks inimene! — Piti teiwad läbi aetud keerutas teda üks metsinimene tule sees ümber. Wiimaks nähti praad walmis olevad, sest ta wõeti tulest wälja, jäutati ära ja hakkati sööma. Rapten küsis oma meeste käest, kas kellegil peaks küll lust olema, selle metsrahwa sega minna ja seda hakkata ümberpöörma. Üks wanaldene madrus astus teiste seast wälja ja ütles et tema seda tahta katsuda, sest see on temal üks puhas, kus ta sureb, kas mere põhjas wõi metslaste

kätte all. Kui ta nüüd teistega Zumalaga jätnud oli, läks tema teiste õnnistamisega alla orgu. Metslased, kui nemad seda walget meest nägid kargasid maast üles ja jooksid pakku, tulid aga warsti jälle tagasi, wõtsid walge mehe kinni ja sidusid tema käed ja jalad puu wäetidega. Nemad tahtsid temal ka teiwa läbi ajada aga seal kargasid teised madrused temale appi. Neid hulka nähes põgenesid metsinimesed jälle ära ja lasksid oma ohwri jenna. Sellel lõigati nüüd käed ja jalad lahti ja hakkas teistega seltsis mäe peale minema. Seal tuliwad aga ka metslased tagasi suurde wemmaldega ja hakkasid madrusi taga ajama. Madrused peitsiwad endid aga mäe peale ära ja hakkasiwad nende peale ülalt kiwisi rullima. Sellega said nemad jälle nattuke mahti oma paadi juure minna. Kui nad nüüd paadid lahti peastsid olid ka metslased juba nende kannul ja tulid kunni wee jisse nende järele. Metslased heitsiwad puust koogud paatide külge, mehed raiusiwad need aga katki ja pääsid nenda nende käest.

Kui nemad ühe kuu aega olid purjutanud Suure maailma mere peal, heitsid nemad loodi wett ja leitsid, et siin kolmkümmend kaks tuhat jalga wett oli ja kaugel taewa serwas paistis üks ilus saar neile filma. Kui nad selle saare

juure said ja maale astusid leitsid nemad kauge-
male minnes ühe paksu sammeldega kaetud kiwi
posti, mis inimese kätte töö olema nähti. Rapten
kaskis selle posti pealt samlid ära kraapida.
Samlate alt tulivad nende juureks imekspane-
miseks kuld kirjad nähtawale. Rapten, kes kõik
kirjad ja keeled tundis, tundis ära, et see wana
Wänikia keeli kiri oli :

Tema sisu oli järgmine :

„Meie oleme Tiiruse laewa mehed. Meid
„saadeti meie kuningast Uranist Etzionkeberist
„Cloti mere randa. Seal ootis meid suur kuningas
„Salomon. See läkitas meid Dwiirist kulda
„tooma. Tee peal tõusid aga kanged tormid,
„mis meid senna ja tenna ajasid, nenda et meie
„wiimati hoopis ära eksisime ja ühe otsata laia
„mere peale wäljatulime. Suur torm pekis
„meie laewa sia saare äere, kus ta ka alla waus
„ja meie päästisime endid sia Saare peale. Palju
„uppusid meist ära ja kõik meie wara ja toidus
„langes wette. Kui meie mittu aastad siin olime
„elanud, wõtsime meie nõuiks üht kiwi wälja
„walitseda ja seda temandiga siledaks õeruda ja
„peale kirjutada, kuhu meie sattunud oleme. Meil
„ei olnud ühtegi terawad riista, kellega meie omale
„uue laewa oleksime wõinud ehitada. Kes sia
„saare peale juhtub, see jätku mälestuse samba

„riffumata, meie waranduse aga, mis meie selle
„aja sees siin saare peal korjanud oleme, wõtku
„nad enesele. See warandus on kallid kivid ja
„seisab siin samba ligidal ühe künka all.“

Rui kapten seda üles lugenud oli, käs kis koha
seda ligi seiswad künkast äralammutada. Rui
künkas lammutud oli, tuliwad sealt väga palju
kõige sugusi kallisi kivi si nähtawale. Kapten
käs kis iga meest niipalju sest warandusest seltsi
wõtta, kui ära kanda jõuab. Rui kõikidel koor-
mad selgas oliwad, oli maas weel väga palju
kivi si, mis kõik jälle mullaga kinni kaetud sai-
wad ja kui see sundinud oli, pöör sid kõik oma
laewa peale tagasi.

Rui nad nüid jälle mittu nädalad edasi
purjutanud oliwad, kuulsiwad nemad oma ees
ühe päewa kanged mürinad, näha ei olnud aga
midagi. Rui nad kaks päewa weel edasi purju-
tasid, nägid nemad taewa serwas ühe sinise piire
ja kui nemad senna ligi olid saanud, nägid
nemad, et see üks saar oli ja et selle saare
lõuna pool külles üks tule purtskaw mägi oli,
mis tulist laawa suure mürinaga wälja ajas,
mis merde jooksis ja mere kui katla keema pani.
Maad tüürisid oma laewa põhja poole saare külge.
Nüid wõttis kapten enesega kümme meest ja
läks saare pealt toidust otsima. Rui nad kaldale

saanud olid, leitsid nad liiva seeft palju inimese jälgi. Nemad kartsid, et ka siin inimese liha sööja rahwas elab, ja pidid tagasi laema peale minema, aga eemalt paistis neile üks suur wiigi puu oma marjakakkudega neile filma ja nemad hakkasid senna poole minema. Serna saades leitsid nemad wiigi puu alt ühe eba jumala kaju ja selle kõrwal üks suur werine altar. Nemad pöörasid sealt ära ja läksid ühe mäekünka warju, kus nemad pitkali heitsid. Kui nemad tükki aega seal ootnud olivad, tuli äkkiste hulk inimesi oma jumalale ohwerdama. Preester kellel lehtedest puuntud kroon peas ja lehest põlled ees ja taga olivad käis ees, ja teised kõik paljad tema taga. Kui nad nüüd kaju juure saanud olivad, heitsid kõik rahwas kaju ette põlweli ja preester tegi mõruda haelega palwet. Selle peale wõeti üks rahwa hulga seast ja ohwerdati ära; pärast seda läksiwad kõik jälle ära. Kaptin käs kis madrusid seda kaju ära põletada, pea, jalad ja käed aga terweks jätta.

Kui madrused kaptini käsku täitnud olivad, tuliwad nemad jälle oma wana koha pääle tagasi. Tükki aja pärast tuli üks mees senna altari juure ja seda häwitust nähes tõstis tema hirmsa kisa ja hüidis: „Hannuman, hannuman! atte gatiroi telbamine!“ Kui tema tükk aega nenda

kisendanud oli, jooksis tema suure ruttuga tagasi, mispäele tükki aja pärast preester rahwaga jälle fenna tuli ja walju kisa, mis üle kõige saare kõlas tõstsid. Preester wõttis kaju pead, jalad ja käed kaasa ja siis hakkasid nemad jälle ära minema.

Rapten ja madrused tõusiwad ka maast ülese ja hakkasid laewa peale minema, millega nad warsti edasi purjutama hakkasiwad. Kahetümne päewase purjutamise järele said nemad Amerika maale. Nemad sõitsid sealt lõuna poolt küljest läbi ja keersiwad siis põhjapoolle, sealt tõusis aga kange torm üles ja ajas neid Krõnlandi maa ligi. Wiimati peasesiwad nemad ometi õnnelikult sest tormist ja saiwad ühe saare peale. Kui nemad mittu päewa seal saare peal ära oliwad wiwitanud, purjutasiwad nad edasi ja said wiimaks õnnelikult oma maale.

Need kallid kiwid kinkisiwad nad oma kuningale, kes sest ajast saati laewa wälja saatma hakkas, maid ja rahwast oma alla wõitma.

III.

Waene ja rikkas wend.

Kord elasiwad Taani maal kaks wenda. Noorem neist oli waikeene ja tasane, wanem aga

oli lapsest saati juba kade, kaval, pettis, vihane ja tigeeda südamega. Noorem wend ostis omale ühe põllu lappikese ja elas seal peal rahulikult, toitis ennast auuast oma kätte waewast ja tegi head, kellel tarwis oli.

Wanem wend aga asus kaupmeheks. Kui tema nüüd tükk aega kaubelnud oli ja pettuslega enesele hulga raha korjanud oli, reisis tema ära Amerika maale, kus tema omale ühe istanduse ja palju neegrid omale orjaks ostis. Oma orjadega käis tema wäga waljusti ümber ja ei olnud tall kedagi armu heitmist nendega. Ta laskis ühe suure puurijudega kaetud wälja puhtaks teha ja põlluks ümber muuta ja tatrak ja riisi peale külwata. Küll kannatasid nemad hirmsad piina tulise päewa kiirde all ja üksi mitte see, waid ka oma walitsejate käest saiwad nemad hirmulisi piitsahoopisi, kui üks tahtis ennast nattu ke wälja hingata ehk wäsimust näitas. Wara homikust pidid nemad kunni õhtu hiljani tööd tegema. Mees, nende peremees üks wali mees, kelle süda muust asjast rõemu ei tunnud, kui üksi rahast. Zumalast ta enam ei hoolinud, ta süda oli kõwa kui kivi, ei seal sees olnud armu ega halastust. Ühte orja, kes ka risti usko oli ja kellel wiisiks saanud oli igas kordas palwetada, wihtas teda südamest, sest tema kartis,

et see waene neeger ka teistele märku annab, et tema ülekohtusel wiisil nendega ümber käib.

Seft wõis nattuke möödaläinud olla, kui Meus häkkiste haigeks jäi, nii et ta ennast enam kipputa ei wõinud. Tema süda hakkas tall kui tuli rindus põletama ja pistma. Oma raha ei jätnud ta aga mitte maha, waid pidas seda oma kätte wahel südame wastus ja kurwastas wäga, et ta nüüd oma raha maha jätma peab. Küll ta katsus ennast mitmesuguste rohtudega rohitseda, aga midagi ei aitanud. Kui ta nenda mittu nädalad seda hirmust walu kannatanud oli, pistis ta ennast wiimaks ise meelearahetmises läbi ja tegi nenda oma pattuse elule otsa peale.

Tema wend aga elas waikestest, oli iga ühe wasto lahke, andis iga ühele head nõu, kellel seda tarwis oli, awitas, seda ta hädas olewad nägi, ja tegi ise ausaste ja Jumala kartuses oma igapäewast tööd. Jumal oli ka tema abi-elu ühe poega ja ühe tütreaga õnnistanud. Poeg ftuderis ennast S. ülikooli peal õpetajaks ja sai ka warsti pärast oma kooli lõppetamist ühe hea koha, kus tema rahwast õppetab ja ahnuse ja rahaarmastamise eest maanitses. Nenda elasiwad nad mittu aastad õnnelikult. Ükkisti tuli neile Amerika maalt kiri, kus tema wenna elulugu

ja surm, mis meie juba teame, üleskirjutatud oli. Kirjas seisis ka, et tema wenna orjad kõik pärast tema surma ära jooksnud olivad.

IV.

Inglis meeste reisimised mere peal.

Wiieteistkümendamal aasta ajal purjutas üks reisi laew Inglis maalt wälja maid ja rahwast järele uurima. Nad sõitsid esiti põhja poole ja tahtsid põhja naba üles otsida. Kui nad jäe merele saanud olid panivad nad oma laewa ankruse ja läksid jäe peal edasi, sest nad arwasiwad, et nemad põhja poli otja warsti leiawad. Toidu ja muud kraamid kantsiwad nemad selgas. Kui nad nüüd mittu nädalad käinud olivad, mitte midagi aga leidnud ei olnud, küll aga külmast palju kannatanud olivad ja ka mittu neist ärakülmand olid, põersiwad nad wiimaks laewa peale tagasi. Tagasi minnes ekssiwad nad aga hoopis ära ja nälg hakkas neil ka kätte tulema, sest kõik nende toidu wara oli otja saanud. Nad wõtswad nõuks jäe karust tapma hakkata, et ometi endid nälja eest hoida. Nad lasid püssidega karu peale, aga see ei teinud karule muud wiga, kui äritas teda aga ja ta

kargas meeste peale. Üks sai oma püssi rava karu lõugade wahle pista, senni raiusiwad teised mõekadega tema pea otjast ära ; püssi, mis tema lõugade wahle sattunud oli, näris tema aga puruks. Kui see karu nüid furnud oli, hakkasid mehed tulise isuga tema liha sööma ja kui nad oma nälga kustutanud oliwad, hakkasid nad jälle edasi minema seda ülejäänud karu liha jeltfi wõttes. Kui nad nüid mittu nädalad jälle käinud ja juba meelt ära heitmas oliwad, nägid nemad eemalt ühe musta kuppü taewa serwas ja hakkasid ruttuga sinna poole minema. Sinna saades nägid nemad jõe peal ühe laewa, mis tormist sinna aetud oli. Selle laewa seest leitsiwad nemad palju toidu wara, aga mitte ühte inimese hinge. Rapteni kajütist leidsid nemad ühe kirja, mille sisu järgmine oli :

„Meie tulime Taani maalt ja tahtsime Grönlandi minna, seal aga wiskas kange torm meid teelt kõrwale, ja wiimati wiskasid suured laened meid kaugele jõe peale. Meie ei saanud miski nõuga oma laewa jälle wee sisse, sellepärast wõtsime meie paadi ja sõidame oma maa poole tagasi. Meie laewa nimi on „Runninglik.“ Kes seda laewa nüid siit leiab, see toogu teda Taani maale hea waewa palga eest tagasi. Siit kaugele hommiku pool nägime meie ühe

„laewa jäest ümberpiiratud, mille juure meie aga mitte saada ei wõinud.“

Mehed wõtsiwad nõuks seda laewa wette tõugata, mis nendel suure waewa ja kaua aja järele ka korda läks. Nad purjutasid nüid selle laewaga hommiku poole, et oma laewa ehk leiaks ja mõne päewa reisi järele nägiwad nad ka ühe laewa kaugelt paistwad. Senna juure saades, tundsid nemad, et see nende laew oli, aga hoopis ära lõhutud. Nad läksiwad laewa peale ja leidsid oma mehed, kes laewa peale jäenud oliwad kõik nälga ärasurnud. Nemad jätsid oma senna paika ja sõitsid selle Taani maa laewaga edasi. Kui nad Skandinawia ranna ligidale saanud oliwad, tõusis äkkiiste suur torm, mis nende laewa wastu kalju wiskas, nenda et see omale ühe augu sai, kust wett sisse jooksmas hakkas ja paari tunni pärast ka põhja wajus. Mehed peaseiwad aga õnnelikult kaldale, kus nemad omale ühe laewa palkasid, kes neid Inglismaale wiis. Seal rääkisid nad oma õnnetust ja palusid kunninga käest uue laewa, millega nad lõuna maa meredese purjutada tahtsiwad. Nende palwe peale anti neile üks ilus, suur laew hulga sõjameestega. Nenda purjutasid nemad kunni Sankt Helena saare peale, kust nemad lõuna poole edasi kunni lõuna jõe merese purjutasiwad. Nemad

panid jälle oma laewa ankrud ja läksid järe peal edasi. Kui nad kaskümmend päewa käinud olivad leidfid nad ühe wiljarikka ja ilusa kindla maa. Nemad ronifid ühe kõrge mäe otsa ja waatafid jeda ilma otsata lagedad wilja merd ja nemad arwafiwad, et nad lõuna poole peale tulnud olivad.

Raugelt paistis neile üks suur lai jõgi ilma aga mitte ühte elus looma ei näinud nad fiin, ei inimest, ei lindu ega muud elajad; ka rohtu ei näinud fiin kasvawad. Kui nemad jeda maad läbiuurinud olivad, hakkafid nad jälle lõuna poole edasi minema ja jõudfiwad paari kümne päewalise käigu järele lõuna haba juure, kus kohta kapten ühe juure kiwi meeretada lastis.

Nad pöörfiwad sealt jälle ümber ja hakkafid laewa poole tagasi minema, kuhu nemad mitmenädalise käigu järele ka jõudfiwad. Nad purjutafid nüüd hommiku poole jälle edasi ja tuliwad ühe saare juure, kuhu nemad maale läksid. Saare peale saades, kuulfiwad nad lõukoera mõirgamist, mis neid üsna ära kohutas. Äkkitselt tuliwad hull lõukoeri nähtawale ja hakkafid otse laewa meeste poole tulema. Need hädaohu äratundes põgenesiwad paati. Saare pealt oli äkkiste hirmus kisa kuulda, madude wilistamist, ahwide karjumist j. n. e. ja mehed katsu-

siwad aga sealt koledast paigast ära. Nad purjutasiwad nüüd jälle lõuna jõe merele ja tahtsiwad jõe äärt kaudu hommiku poole edasi purjutada. Kui nad tükki aega purjutanud oliwad, said nemad jälle ühe saare juure, kelle ots jõe merele ulatas. Nad läksid siin jälle maale ja hakkasid seda saare äärt mööda põhja poole edasi minema. Kui nad hea tükki maad käinud oliwad tuliwad nemad ühe suure kivi keldri juure, kelle sees nad mõne kuld kaela ehe ja ühe weikse kuld kaju leidsiwad, ja kaugemal taga nurkas seisid üks suur wast tahwel, mis üleüldse temandi kiwiga täis kirjutatud oli. Laewa meeste seas olid mehi, kes palju keelest oskasiwad. Nad uuriwad seda kirja tükk aega ja said wiimaks ometi tema sisust aru.

Kiri oli järgmine:

„Mina olin kuningas üle Egiptuse maa, aga minu wastu tõusis sõda Nubia kuningast „Nasjarist. Tema palkas omale väga palju „wäge õhtu ja lõuna poolt ja sõda oli väga „kange minu wastu. Kõik minu mehed said „enamiste surma, paljalt wiiskümmend meest „jähid weel üle; nendega põgenesin mina ära „punase mere ääre ja läksime siin ühe laewa „peale. Teised ajasiwad meid taga kunni suure „mereni. Meie ei teadnud enam kuskile poole

„pöörda, waid sõitfime aga otse lõuna poole.
 „Toitu ei olnud meil enam midagi ja minu
 „mehed jähid kõik rammutumaks. Wiimaks nägi-
 „me ühe saare eneste ees ja katsufime kõigest
 „jõust finna peale saada. Kui meie saare juure
 „saiame, oliwad minu mehed kõik nii ära nälginud
 „ja wäfind, et nad laewast enam wälja tulla ei
 „suutnud. Mina wiisin kõik mehed üks aawalt
 „kaldale ja kui mina wiimse maale toonud olin,
 „olin mina ka ise nenda ärawäsinud, et ma
 „mahakukkusin ja magama uinusin. Kui ma
 „wiimaks üles ärkasin, nägin ma, et palju minu
 „meestest metsast tagasi tulid, kus nemad leiwa
 „puude pealt leiwa kakkusi leidnud oliwad. Meie
 „lääfime nüüd kõik metsa ja korjasime omale
 „palju leiwa kakkusi ja kantfime laewa peale.
 „Nüüd sõitfime meie oma laewoga jälle edasi
 „ja tahtfime omale maale tagasi minna. Meie
 „ekfifime aga ära ja ei teadnud, kuhu poole meie
 „sõitfime. Kui meie mittu kümme päewa edasi
 „sõitnud olime, hakkas päike meile otse wastu
 „paistma ja ei läinud enam looja. Wiimati
 „tuli meil kõwa selge wesi wasto. Meie mõtle-
 „fime, et meie nüüd warsti päikese juure saame
 „ja hakkasime wee äärt mööda edasi minema.
 „Päike aga narris meid. Ta ei seisnud paigal.
 „Wiimaks saiame meie mailma otfa kätte, sest

„meie jõudfime ühe maa juure, kust tagant
 „päikene alati üles tõusis. Meie saatsime kümme
 „meest päikest laewaga ära tooma aga need ei
 „tulnud iial enam tagasi. Wist on päike nende
 „laewa mere põhja rõhunud ja mehed enese
 „peale wõtnud. Wiimaks hakkas päike pitkamisi
 „meilt ära minema teise mailma otsa, wõi weel
 „kaugemale, sest meid kattis nüid suur pimedus.
 „Nenda seisime meie pimeduses ja külma käes
 „tükki aega, aga seal tuli päikene jälle tagasi.
 „Nenda käis päikene alati. Külma wastu tegime
 „omale koopa ja elasime selle sees. Wäheawalt
 „koristas surm minu meestest ikka enam ja enam
 „ära. Sel ajal, kui mina üle Egiptuse maa
 „walitsefin, walitses Ebreä rahwa üle üks Simson,
 „kelle suurdest tegudest ka mulle räägiti. Kui
 „keegi weel siia kohta peaks juhtuma, see lugegu
 „minu kilbi pealt, mis mina mälestuseks kirju-
 „tanud olen.“

„See lugu on väga wanal ajal sündinud,“
 ütles prohweffor ja pani ühe musta posti sinna
 püsti, kirjutas sinna peale kuld tähtedega: Lõunat.
 Pool. Saar. ja kõik kirjutasid omad nimed sinna
 alla.

Kui nemad nüid juba tükki aega seal oliwad
 olnud, purjutasid nemad ikka jäe äert mööda
 edasi. Mitme kuu pärast tuli neile jälle üks

saar wastu, mis mitte väga suur ei olnud ja kelle lõuna poolsed kaldad jäe mägesi täide olivad, mis wesi sinna ajanud oli. Nende kohtade peal käies juhtus neile üks väga wana laewarisu filma, mis jäe tükkide wahel finni külmetanud oli. Nemad arwasiwad, et see Egiptuse meeste laew olema pidi. Nemad läksid jälle kaugemale, aga seal ei leidnud nemad muud kui offaspuid. Nemad põersiwad ümber ja läksid oma laewa peale jälle tagasi. Laewaga purjutasid nemad ikka jälle edasi, aga wiimaks hakkas nendel toidu puudus ka kätte tulema ja nad wõtsid nõuks põhja poole purjutada ja jätsiwad see reisi käsil. Kui mittu päewa nenda purjutanud olivad, paistis neile üks suur maa filma. Kui nad sinna ligi saanud olivad, nägiwad nemad, et see Amerika maa on ja nad purjutasid selle hommiku poolt külge mööda edasi.

Wahete wahel käisiwad nemad ka maalt endale toitu otsimas ja seda maad uurimas. Wiimaks jõudsiwad nemad Mehhiko lahese, kelle sees väga palju saarekesi oli, kus peal mere rööwliid elasiwad. Kümme lootsitud piirasiwad äkkiste Inglis laewa sisse ja tahtsiwad laewa peale ronida. Seal tõusis muidugi wõitlus, kus juures väga palju rööwliid surma saiwad ja wiimaks ka ärawõidetud said. Nad läksid laewast wähe maad

eemale saarekõrste peale, kust nemad wähe aja pärast aga hoopis suurema hulga inimestega tagasi tulid. Nende peamees oli üks suur ühe filmaga Hiiglane. Kui Inglise sed a hulka nägid, hakkasid nad kartma ja katsusid ennast põgenemise läbi päästa. Kui rööwliid seda nägid hakkasid nad seda laewa tagaajama ja said ka warsti kätte. Nemad katsusid jälle laewa laele minna aga teist korda tõrjusid Inglis mehed nad tagasi. Kõik purjud said nüid laewa peale üles tõmmatud ja laew lendas hea tuulega kui lind edasi, kõige rööwliite paatidega, mis nemad selle laewa külge kinni sidunud olivad. Pärast lõunat tõusis aga wäga kange torm põhja loest ja meri hakkas kangeste märsama. Rööwliid, kartes, et nende paadid laenetest laewa taga ümber löödud saawad lõikasid kõied katki aga seal täitsid laened nende paadid kinni ja kõik rööwliid wausid mere põhja.

Inglis mehed aga tulivad õnnelikult Inglis maale ja andsid nõu: „Amerikad ära wõita.“

